

ጋዜጣዊ መግለጺ

ኤርትራ - ጭቆና፣ ግህሰት ሰብአዊ መሰላት ይፈጥር

ዑቕባ ንዝሓተቱ ኤርትራውያን ዘእንግዳ ሃገራት፣ ናብ ኤርትራ ክመልስኦም ኣይግባእን።

ለንደን፣ 16 ሚያዝያ 2009 - መንግስቲ ኤርትራ ኣብ ልዕሊ ዜጋታቱ ዝፍጽሞ ዘሎ ናይ ሃውራ ማእሰርትን ስቅያትን፣ ከምኡ'ውን ደረት ኣልቦ ሃገራዊ ኣገልግሎት፣ ካብ ጽንኩር ግህሰት ሰብአዊ መሰላት ሓሊፉ፣ ንብዙሓት ኤርትራውያን ዜጋታት፣ ሃገሮም ራሕሪሖም ንክስደዱ፣ ይገብር ከምዘሎ ህዩማን ራይትስ ዎች ባዚሎሚ መዓልቲ ዘውጽኦ ጸብጸቡ ገሊጹ።

“ህይወት ኣብ ትሕቲ ቀይዲ፡- መንግስታዊ ጭቆና፣ ደረት ኣልቦ ሃገራዊ ኣገልግሎት” ኣብ ትሕቲ ዝብል ኣርእሶቲ፣ 94 ገጽ ዝሓዘለ ጸብጸብ፣ ህዩማን ራይትስ ዎች፣ ብመንግስቲ ኤርትራ ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን ዝፍጸም ዘሎ ከቢድ ናይ ምግሃስ ሰብአዊ መሰላት፣ ከምኡ'ውን ብዛዕባ ብሃውራ ምእሳር፣ ስቅያት፣ ዘስካሕክሕ መነባብሮ ቤት ማእሰርቲ፣ ጉልበት ዜጋታት ብናጻ ምምዝማዝ፣ ምንቅስቓስ ዜጋታት ምቁጽጻር፣ ብናጻ ሓሳብካ ምግላጽ፣ ከምኡ'ውን መሰል ናይ እምነት ዝኣመሰሉ ነጥብታት ሰኒዱ’ ሎ። ብተወሳኺ፣ ካብ ኤርትራ ሃዲሞም ናብ ካልኣት ሃገራት ከም ቦዓል ሊቢያ፣ ሱዳን፣ ግብጽን ዓዲ ጥልያንን ዝኸዱ ኤርትራውያን፣ ኣብኡ ምስ በጽሑ ዘጋጥሞም ከቢድ ሽግር ይትንትን።

ኣብ ህዩማን ራይትስ ዎች፣ ዲረክተር ኣፍሪቃ ዝኾነ - ጂዮርጂታ ጋኞን - “መንግስቲ ኤርትራ፣ ንኤርትራ ናብ ሓደ ዓቢ ቤት ማእሰርቲ ቀይሩዋ ኣሎ” ትብል።

“ኩነታት ናይ ኤርትራውያን እሱራት፣ ማለት ናይቶም ዘለዉን ዝጠፍኡን መንግስቲ ኤርትራ ተሓታቲ ክኸውን ኣለዎ” ዝበለት ጋኞን፣ “መንግስቲ ኤርትራ፣ ንናይ ዓለም ናጻ ናይ ሰብአዊ መሰላት

ተዓዘብቲ፡ ብዛዕባ ሃለዎት እዞም እሱራት መጽናዕቲ ንክገብሩ ከፍቅድ ኣለዎ።” ትብል።

ህዩማን ራይትስ ዎች፡ ንሕቡራት መንግስታት ኣሚሪካን ንኤውሮጳዊ ሕብረትን ዓቅምታቶም ምስ ውድብ ሕቡራት ሃገራትን ኣፍሪቃዊ ሕብረትን ብምውህሃድ፡ ነቲ ኣብ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ዘፊኑ ዝርከብ ወጥሪ፡ ከድህቡልን ፍታሕ ክረክቡሉን፡ ብፍላይ ከኣ፡ ንኤርትራ ዝወሃብ ሓገዝ፡ ምስ ምምሕዶሽ ኩነታት ሰብኣዊ መሰላት ከተኣሳስርዎ ጸዊዑ።

ዋላ ‘ኳ ንዓለምለኻዊ ሕጊ ብዝጸረረ መሰረት፡ እቶም ኣብ ኤርትራ ዝካየዱ ናይ ልምዓት መደባት፡ ብናጻ ጉልበት እሱራትን ክቱባት ሃገራዊ ኣገልግሎትን ዝዕመሙ ምዃኖም ፍሉጥ እንተኾነ፡ ኤውሮጳዊ ሕብረት ግን፡ ኣብዚ ቐረባ እዋን፡ ናይ 122 ሚልዮን ዩሮ፡ ገንዘባዊ ሓገዝ ንኤርትራ ለጊሱ።

ህዩማን ራይትስ ዎች፡ ምስ ኣብ ሰለስተ ሃገራት ዝርከቡ፡ እሞ ልዕሊ 50 ዝኾኑ ኤርትራውያን ግዳያት ሰብኣዊ መሰላትን ናይ ዓይኒ መሰኻኽርን ኣብ ዘካየዱ ቃለ-መጠይቕን ዝገበሮ መጽናዕትን፡ መንግስቲ ኤርትራ ሕቡእ መሳርሒታት ሓለዋ ብምጥቃም ኣብ ኤርትራ፡ ቁጽሮም ዘይተፈልጡ እሱራት፡ ኣብ ቦትኡ ዘይፍለጥ ቤት ማእሰርታት ብዘይ ክስን ፍርድን ይማስኑ ከምዘለዉ ይሕብር።

መብዛሕትኦም እቶም እሱራት ብሰንኪ ፖለቲካውን ሃይማኖታውን እምነቶም ክእሰሩ ከለው፡ ገለ ድማ ነቲ ናይ ግዜ ገደብ ዘይብሉ ሃገራዊ ኣገልግሎት ከተወግዱ ፈቲንኩምን ካብ ሃገር ክትሃድሙ ተረኺቡኩምን ብዝብል ምስምስ እዩ።

ኣብ ልዕሊ እሱራትን ክቱባት ናይ ሃገራዊ ኣገልግሎትን፡ ስቅያት፣ ኢ-ሰብኣዊ ኣተሓሕዛን ምዝመዛ ናጻ ጉልበትን ልሙድ ዩ። ኩነታት መነባብሮ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ዘስካሕክሕን ዝተጸቃቀጠን ክኸውን ከሎ፡ ገሊኦም ኣብ ኮንተይነር ብኣመና ዛሕልን ዋዕን፡ ገሊኦም ኣብ ትሕቲ መሬት፡ ብግፍዕን ሕማቕ ኣተሓሕዛን ይሳቑዩ ኣለው።

ገለ ደባት ኤርትራ ክሰግሩ ዝተረኸቡ መቐጻዕቶም ከቢድ ክኸውን ከሎ፡ ገለ ድማ ብጥይት ሽዑ ንሽዑ ይቐተሉ። ናይቶም ዝሃደሙ ስድራ ቤት ከኣ፡ ከም መቐጻዕቲ ናይ ደቆም ዘህደሙ፡ ካብ ዓቕሞም ንላዕሊ ዝኾነ ገንዘብ ክኸፍሉ ይግደዱ። እንተዘይከኣሉ ኸኣ ይእሰሩ። ዋላካ እቲ ኣብ ልዕሊኦም ክወርድ ዝኸእል መቐጻዕቲ ከቢድ እንተኾነ፡ በሽሓት ዝቐጸሩ ኤርትራውያን፡ ብቐጻሊ ሃገሮም ገዲፎም ንስደት የምርሑ ኣለው።

እቶም መብዛሕቶም ካብ ኤርትራ ዝሃደሙ፡ ብደባት ኢትዮጵያ ወይ ሱዳን ኣቢሎም፡ ንሊብያ ወይ ንግብጺ ይሰግሩ። ካብኡ ኸኣ፡ ንኣውሮጳ ይሓልፉ። ኣብ ዝሓለፉ ቁሩብ ዓመታት፡ ብዙሓት ካብ ሊብያን ግብጽን ማልታን፡ ብሓይሊ ንኤርትራ ዝተመልሱ ኣለው። ተመሊሶም ከኣ፡ ኣብ ቤት ማእሰርትን ኣብ ዘስካሕክሕ መቐጻዕትን ከምዝተቐየዱን ይፍለጥ።

ነቶም ዝተመልሱ ዝጽበዮም መቐጻዕትን ስቓያትን ጠቂሱ፡ ላዕለዋይ ኮምሽን ስደተኛታት ውድብ ሕቡራት ሃገራት፡ ኤርትራውያን ሓተትቲ ዑቕባ ብዝኾነ ዓይነት መገዲ፡ ንኤርትራ ከይምለሱ ከተሓሳስብ ጸኒሑ' ሎ። ነቶም ብሓይሊ ንሃገሮም ዝምለሱ ስደተኛታት ከጋጥሞም ዝኸእል ናይ ስቓያት (torture) ሓደጋ ኣብ ግምት ብምእታው፡ ህዩማን ራይትስ ዎች ብወገኑ፡ ንኹለን ንኤርትራውያን ሓተትቲ ዕቕባ ዘስተእንግዳ ሃገራት፡ ነቶም ሓተትቲ ዕቕባ ንኤርትራ ብሓይሊ ንኸይሰጉኦም የተሓሳስቡ።

“ኤርትራውያን ሓተትቲ ዕቕባ ዘስተእንግዳ ሃገራት እቲ ዝግብእም ዑቕባን ሓገዝን ክገብራሎም ይግባእ” ትብል ጋኞን። “ንሃገሮም ራሕሪሖም ብምኻዶም፡ እንተተመሊሶም፡ ማእሰርትን ስቓያትን ከጋጥሞም ስለዝኾነ፡ ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ሃዋህው፡ ኤርትራውያን ስደተኛታት ንሃገሮም ብሓይሊ ክምለሱ የብሎምን”።

ኤርትራ፡ ድሕሪ ናይ 30 ዓመት መሪር ቃልሲ፡ ብመሪሕነት ኢሳያስ ኣፈወርቂ፡ ብ1993 ዓ.ም. ናጻ ሃገር ደኣ ትኹን እምበር፡ ካብ 2001 ዓ.ም. ጀሚራ፡ ናጻ ማዕከናት ዜናን ፖለቲካዊ ተቓውሞን ብምዕጻው እያ ትፍለጥ።

ኤርትራ ነቲ ዝተናውሐ ምክታት ናይ ወትሃደራታ ትህቦ ምስምስ ሓለዋ ሃገር፡ እሞ ኸኣ ብድሕሪ እቲ ምስ ኢትዮጵያ ካብ 1998 ዓ.ም. ሰጋፅ 2000 ዓ.ም. ዝተኻየደ ናይ ኣሸሓት ህይወት ዝተኸፈሎ ናይ ዶብ ውግእ ምክንያት ብምግባር እዩ። እቲ መንግስቲ፡ ንመንግስቲ ኣመሪካ፡ ውድብ ሕቡራት ሃገራት፡ ከምኡውን ንሕብረት ኣፍሪቃ፡ ነቲ ብ2000 ዓ.ም. ነቲ ብናይ ሕቡራት መንግስታት ናይ ዶብ ኮሚሽን ዝተበየነ እቲ ቀንዲ ኣከራኻሪ ዝነበረ ቦታ ንኤርትራ ምስተዋህቦ፡ ነቲ ስምምዕ ከተግብርኦ ስጉምቲ ብዘይምውሳደንን ንኢትዮጵያ ነቲ ውሳኔ ንክትቐበሎን ነቲ ዶብ ንክሕንጸጽ ተጽዕኖ ብዘይምግባረን ብቐጻሊ እዩ ዝወቐሰን።

ኤርትራ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት፡ ምስ ኩለን ጎረባብቲ ሃገራት ናይ ውግእ ረጽሚ ኣካይዳ እያ። ኣብ ሞንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ተኸሲቱ ዘሎ ዕጹው ናይ ፖለቲካ ሃዋህው ድማ ነቲ ኣብቲ ከባቢ ዘሎ ናይ ጸጥታ ኩነታት ብዝያዳ ዘይርጉእ ጌርዎ ኣሎ። ክልቲኤን ሃገራት ድማ በብወገንን ኣንጻር ናይ ክልቲኤን መንግስታት ዝተሰለፉ ጉጅለ ተቓውሞ ክሕግዛን ክድግፋን ይርከባ። ኣብ ርእሲዚ፡ ናይ ኤርትራ ንኣብ ሶማሊ ዘለው እስላማዊ ዕጡቓት ተዋጋእቲ ትህቦን ትገብሮን ደገፍ ነቲ ኩነታት ናይቲ ዓዲ ኣብ ዝኸፍእ ቅልውላው የእቲዎ'ሎ።

ጆርጂና ጋኞን “እቲ ኣብ ኤርትራ ዝፍጸም ዘሎ ግፍዕን ግህሰት ሰብኣዊ መሰላትን እናገደደ ይኸይድ ከምዘሎን፡ ንኹነታት ቀርኒ ኣፍሪቃ ኸኣ ኣዝዩ ዘይርጉእ ጌርዎ ከምዘሎ” ትገልጽ።

“ሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካ፡ ኣውሮጳዊ ሕብረትን ከምኡውን ካልኦት ሃገራትን፡ ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ ዘለወን ፖሊሲ ኣወሃሂደን፡ ነቲ ተፈጠሩ ዘሎ ወጥርን ኣስጋኢ ኹነታትን ከህድኣን፡ ምምሕያሽ ኩነታት ሰብኣዊ መሰል ቀንዲ ነጥቢ ምስ ኤርትራ ዝግበር ርክባትን ስምምዕን ክኸውን ኣለዎ ትብል።”

ካብቶም ብኤርትራውያን ስደተኛታት ዝተዋሕበ ቃለ ምስክርነት፦

”ክሃድምዮ ተባሂሉ ዝተጠርጠረ ሰብ፡ ኢዱ ወይ ድማ ኢዱን እግሩን ብሓጺን (ፊር) ይእሰር። እቲ መቐጻዕቲ፡ ብሓላዊ እቲ ውልቀ ሰብዮ ዝውሰን። ሕጊ ዝበሃል የለን። እቶም ዝቐጽዑ ገበን የብሎምን፡ ግና ነቲ ውትህድርና ወይ ነቲ ወተሃደር ምዃን ጸሊእኩም ተባሂሎም ይቐጽዑ። እዚ’ዩ እቲ ምክንያት። ኩሉ ሰብ ነቲ ውትህድርና ጸሊኡዎ’ዩ።”

- ቅድሚኛ ሕጂ ወተሃደር ዝነበረ’ሞ እቶም ካብ ውትህድርና ክሃድሙ ዝጸገሩ ብኸመይ ከምዝሳቅዩዎም ክገልጽ ከሎ።

“ናይ ዕስክርና ታዕሊም ምስተወድኡ፡ ናይ ጊዜ ወሰን ዘይብሉ ኣገልግሎት ይጅምር። መሰል ዝበሃል የለን። ሓለፍቲ ድላዮም ስራሕ የስርሑኻ። እምቢ እንተበልካ መቐጻዕቲ ይጽበዮካ። ዳርጋ ኹለን ደቂ ኣንስትዮ፡ ከምዚ ዓይነት ሽግር የጋጥመን።”

- ንዓሰርተ ዓመት ኣብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዘገልገለት ሓንቲ ንል ኣንስተይቲ፡ ብተደጋጋሚ ክብራ ከምዝተደፈረን ከምዝተዓመጸትን ትዛረብ።

“ኣብ ቤት ማእሰርቲ ዳህላክ፡ ናይ ጊዜ ወሰን የለን። ክልተ ነገራት ጥራይ’የን ዘለዎ - ወይ ናብ ካልእ ቦታ ከትልወጥ ወይ ከኣ ክትቅተል። ካብ ዳህላክ ምስ ወጸኹ፡ 44 ኪሎ ይምዘን ነይረ። ዋሕዲ ደም ኔርኒ። ብበትሪ ይኸይድ ኔረ። ትሕቲ መሬት ኢና ተኣሲርና ኔርና። እቲ መቐት፡ ክሳብ 44 ዲግሪ ሴንቲግሬድ ይበጽሕ ኔሩ። ነቲ ኣብኡ ዝግበር ኢ-ሰብኣዊ ተግባራትን ግፍዕን መግለጺ ቃላት የብለይን።”

- ኣብ ዳህላክ ደሴት፡ ቀይሕ ባሕሪ፡ ብምክንያት ፖለቲካዊ እምነቱ ተኣሲሩ ዝነበረ።

“ኣደ ሰብ እንተሃዲሙ፡ ናብ ገዝኡ ንኸይድ። ኣብ ገዛ እንተዘየለ፡ ንስድርኡ ናብ ቤት ማእሰርቲ ንወስዶም። እዚ ኣሰራርሓ ካብ

1998 ዓ.ም. እዩ ጀሚሩ። እቲ ሰብ ኣብ ውሽጢ ኤርትራ እንተድኣለዎ፡ ሰድራ ምስ ተኣሰሩ፡ እቲ ውላድ ይምለስ። ዶብ እንተሰጊሩ ኸኣ፡ ሰድርኡ 50,000 ናቕፋ ክኸፍሉ ይግደዱ። ገንዘብ እንተዘይብሎም፡ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ንነዊሕ እዋን ይጸንሑ። ክሳብ 6 ወርሒ ዝተኣሰሩ ይፈልጥ።”

- *ሓደ ናይ ምግፋፍን ምእሳርን ሓላፍነት ኣብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝነበሮ ብዓል መዚ።*

ብህዩማን ራይትስ ዎች ብዛዕባ ኤርትራ ዝተጻሕፈ ጽማቕ ጸብጻብ ኣብዚ ይርከብ

<http://www.hrw.org/en/africa/eritrea>

“ህይወት ኣብ ትሕቲ ቀይዲ፡ መንግስታዊ ጭቆናን ደረት ኣልቦ ሃገራዊ ኣገልግሎትን” ዘርእስቱ ብህዩማን ራይትስ ዎች ዝተጻሕፈ ጸብጻብ ኣብዚ ይርከብ

<http://www.hrw.org/node/82284>

ንዝያዳ ሓበሬታ፡ በዞም ዝስዕቡ ቁጽሪ ተሌፎናት ክትውከሱ ትኽእሉ፡-

- ኣብ ዓዲ እንግሊዝ፡ በን ራውለንስ፡ +44-79-8481-6013
- ኣብ ብራሲል፡ ሪድ ብሩዲ፡ +32-498-625786
- ኣብ ዋሽንግተን ዲሲ፡ ለስሊ ለፍኮው፡ +1-240-486-7259
- ኣብ ኒው ዮርክ፡ ጆርጂተ ጋኞን፡ +1-212-216-1223